

Hvordan skolen kan håndtere vanskelige og polariserte temaer

Christian Lomsdalen, Skolelederkonferansen 2026

Presentasjon

- Stipendiat i religionsdidaktikk knyttet til lektorutdanningene ved Universitetet i Bergen.
 - 16 års erfaring fra skolen. Primært sett videregående.
 - Leder i Human-Etisk Forbund
 - Lektor Lomsdalens innfall
 - Medlem av Pedagogisk utvalg i Norsk Forening for Kliniske Sexologer
-
- Fagbok: Burde vi det?
-
- Master i religionsvitenskap fra UiB (2019)
 - Master i freds- og konfliktstransformasjon fra UiT (2012)
 - Bachelorgader i religionsvitenskap, historie, og statsvitenskap.
 - Videreutdanning i seksualitetsundervisning (INN, OsloMet, og HiOA) og undervisning i kontroversielle tema (UiB)

Utgangspunktet

Skolen er et sted hvor ulike mennesker møtes

Elever, foresatte og ansatte bringer med seg ulike erfaringer, verdier og livssyn

Mangfold er en styrke – men kan også skape spenninger

Når blir det vanskelig?

Tema som ofte skaper sterke reaksjoner:

Svømmeundervisning og kroppsøving

Seksualitet og kjønn

Religion og livssyn
(Skolegudstjenester?
Ramadan? Skolelag?)

Håndhilsing

Pride og markeringer

Politiske eller
verdimessige spørsmål

Lokale spørsmål:
Bybaner, ulv, sykehus

Hva er et kontroversielt tema?

Europarådet (2015): Tema som vekker sterke følelser og skaper splid

Stradling (1984): Spørsmål hvor samfunnet er delt og ulike grupper fremmer ulike løsninger

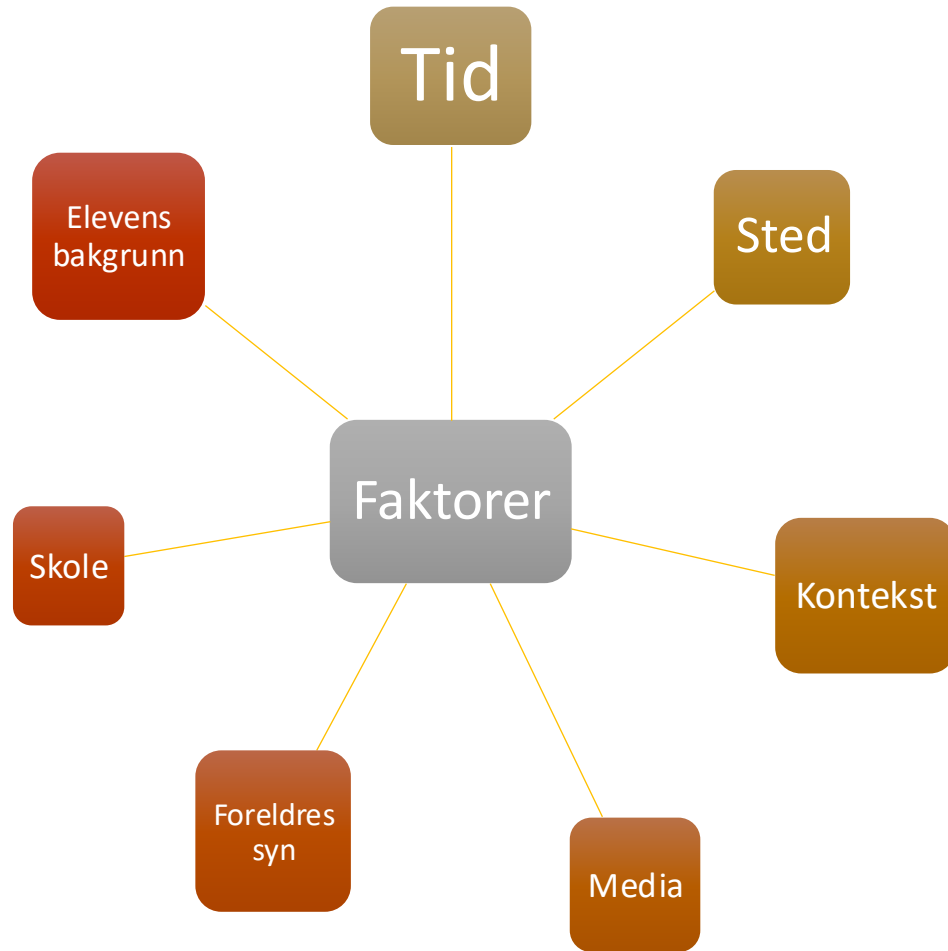
Uenighet er kjernen i kontroversielle spørsmål

Hva er kontroversielle spørsmål?

- Hva mener vi med kontroversielle spørsmål?
 - Ulike fagfelt
 - Ulike perspektiver
 - Ulike kriterier
 - Minste felles kriterium = uenighet
 - Komplekse spørsmål - sammensatte svar
 - Flere svar kan ses som rimelige
 - Ulike definisjoner og kriterier
-
- Spiller kriterier og akademiske perspektiver noen stor rolle når det først brenner på dass?

Hvorfor skal skolen ta dem opp?

- Kontroversielle spørsmål er en del av elevenes virkelighet
- De angår demokrati og medborgerskap
- De utvikler kritisk tenkning
- Skolen er et treningsrom for uenighet (Uenighetsfellesskapet)
- De spontane kontroversene

Skolens normative mandat

Formålsparagrafen i opplæringsloven §1-3

Verdier som menneskeverd, åndsfridom, solidaritet og demokrati

Vitenskapelig tenkemåte og kritisk refleksjon

Skolen er ikke verdinøytral

Samtidig skal skolen romme uenighet

Respekt for
elevenes
overbevisning

Innsikt i
kulturelt
mangfold

Fremme
demokrati og
kritisk tenkning

Motarbeide
diskriminering

Skolemiljøet som ramme

- Kapittel 12 i opplæringsloven
- Alle elever har rett til et trygt, godt, og inkluderende skolemiljø
- Skolen skal ikke akseptere mobbing, diskriminering eller trakassering

Fritaksretten

- Opplæringsloven §14-6
- Elever kan få fritak fra aktiviteter de opplever som religionsutøvelse eller krenkende
- Fritak gjelder aktiviteter – ikke kompetansemål
- Elever skal få alternativ opplæring
- 15 årsgrensen

Skolens makt

Skolen definerer hva som er kunnskap

Setter rammer for undervisningen

Vurderer elever

Tolker lovverket

Hvem er vi som lærere og skoleledere i møtet med elever, lærere, og familier?

- Interseksjonalitet
- Makt og avmakt
- Læreryrket som inngang til læreryrket

Tre spørsmål skoleledere bør stille

- Hva er skolens faglige og juridiske mandat?
- Hvordan påvirker beslutningen elever og fellesskap?
- Hvordan kan vi ivareta både rettigheter og relasjoner?

Hva kjennetegner god håndtering?

Tydelig ledelse

Sterkt profesjonsfellesskap

Gode relasjoner til elever

Åpen dialog med foresatte

Praktiske prinsipper

Lytt før du konkluderer

Skill mellom følelser og rettigheter

Vær tydelig på skolens mandat

Vurder tilpasning før fritak

Dokumenter beslutninger

Avslutning

Skolen er et sted for uenighet – ikke enighet

Skolen er ikke verdinøytral

Elevene skal lære å leve med forskjeller

Demokratisk kompetanse utvikles gjennom møte med ulike perspektiver

